

SMHY:n jäsentiedote 2/2023

Yhdistyksen kesäretki Miessaareen 13.8.

Tervetuloa Suomen merihistoriallisen yhdistyksen kesäretkelle Miessaareen 13.8. 2023. Miessaari on edelleen puolustusvoimien hallinnoima kohde, johon pääsee tutustumaan vain harvoin. Tämä on siis jännittävä mahdollisuus yhdistyksemme jäsenille! Lähtö on kello 10 Helsingin Kauppatorilta Lyypekin laiturilta, joka sijaitsee Kauppahallin vieressä. Alus palaa samaan laituriin viimeistään kello 16.

Miessaari on rannikkolinnake, jossa on mm. rakennuksia ja rakenteita Venäjän vallan aikaisista kasarmeista sekä nykyaikainen käytössä oleva rannikkopatteri. Sotien välillä saarella koulutettiin rannikkotykistöä, 1950-luvulla rannikkojääkäreitä ja 1960-luvulta alkaen saari on toiminut leiri- jaaharjoituslinnakkeena. Saarta hallinnoi puolustusvoimat ja sinne maihinnousu on luvanvaraista. Saarella on kiehtova historia, josta meille kertoo matkalla oppaamme ST Ove Enqvist. Liikumme maastossa, joten varaudu mukaviin kenkiin ja punkkeihin, joita on kuulemma liikkeellä runsaasti. Saarella on uintimahdollisuus.

Ilmoittautumiset 28.7. mennessä yhdistyksen puheenjohtaja Sari Mäenpäälle osoitteeseen pj@smhy.fi. Ilmoittautumiseen tarvitaan nimi, syntymäaika ja sähköpostiosoite. Matkan hinta on 10€ ja sisältää kahvin ja pienen suolapalan. Valitettavasti mahdollisia ruokavaliotoueivia ei voida toteuttaa. Saarella ei ole kahvilaa, joten ottakaa mukaan eväitä ja juomapullo. Matkalle mahtuu 20 ensimmäiseksi ilmoittautunutta, joista yhdistyksen jäsenet ovat

etusijalla. Matkan hinta maksetaan yhdistyksen tilille FI63 2199 1800 132362. Viitteeksi ilmoittautujan nimi ja MIESSAARI. Toteutuakseen retkelle tarvitaan vähintään 12 osallistujaa.

Merihistorian päivät 2024 lähestyy!

Merihistorian päivät järjestetään jälleen laadukkaana, kansainvälisenä ja monitieteisenä tapahtumana Jyväskylän yliopistossa **22.-24.3.2024** teemalla Vuorovaikutuksia: Meret, rannikot ja sisämaa. Tämä lähestymistapa korostaa rannikon ja valuma-alueiden merkitystä meriympäristölle ja merenkululle.

Historiantutkimuksessa meri ja merenkulku on usein nähty irrallisena toimintaympäristönä, jossa merellä on vain välinearvo ihmisen taloudelliselle ja sotilaalliselle toiminnalle. Viime vuosina ovat kuitenkin merihistorian ja meriarkeologian tutkimuksessa korostuneet ympäristöhistorialliset painotukset sekä ajatus keskinäisriippuvuudesta ja vuorovaikutuksesta. Meret vaikuttavat syvällisesti paitsi rannikon myös mantereisiin olosuhteisiin ja toisaalta merten ympäristömuutokset ovat vahvasti riippuvaisia maalla tapahtuvista ilmiöistä, missä valuma-alueiden merkitys on korostunut.

Tässä vaiheessa varmistetut pääpuhujat ovat dosentti Simo Laakkonen (Turun yliopisto), joka käsittelee esitelmässään valuma-alueita ympäristöhistorian näkökulmasta sekä digitaalisen historian professori Werner Scheltjens (University of Bamberg), jonka aihe on logististen mallien jäljittäminen historiallisista tietokannoista koneoppimisen avulla. Muut puhujat varmistuvat kesän 2023 aikana.

Artikkelikutsu (call for papers) julkistetaan elokuussa 2023.

Merihistorian päivät on vuodesta 2001 lähtien järjestetty kansainvälinen konferenssi, jonka järjestävät joka toinen vuosi Suomen merihistoriallinen yhdistys, Suomen meriarkeologinen seura ja paikallinen järjestäjätaho yhdessä.

Lisätietoja: konferenssin koordinaattori Anna Jaskari (sihteeri@smhy.fi) ja konferenssin järjestelytyöryhmän pj Sari Mäenpää (pj@smhy.fi).

Uusi avoin ilmainen verkkokurssi naisten siirtolaisuudesta, mukana myös oppimiskokonaisuus naisista merellä

Euroopan unionin COST (European Cooperation in Science and Technology) Action -verkosto Women on the Move (CA19112), jota koordinoi ranskalainen Université de Picardie Jules Verne, on julkaissut kaikille avoimen, maksuttoman ja omaan tahtiin opiskeltavan verkkokurssin. Vastaavia ilmaisia oppimateriaaleja kutsutaan MOOC-kursseiksi (Massive Online Open Course), ja ne muodostavat nykyään suosittua, eräänlaisen ”virtuaalisen kansalaisopiston” eli oppilaitoksista riippumattoman tavan opiskella itse ajasta, paikasta ja aiemmasta koulutustaustasta riippumatta.

Englanninkielinen kurssi tarjoilee yhteensä kahdeksan oppitunnin verran eurooppalaisten naisten siirtolaisuuden historiaa ja nykypäivää esimerkiksi työhön, koulutukseen, taiteeseen ja pakolaisuuteen liittyvistä kansainvälisen liikkuvuuden ilmiöistä. Mukana on myös siirtolaisuustutkimuksen teoriaa, käsitteitä ja aiempaa tutkimusperinnettä. Yksi oppitunneista on nimeltään Women at Sea ja sen avulla voi perehtyä sekä merityöhön että laivamatkailuun liittyvän merenkulun luomiin naisten liikkuvuuden mahdollisuuksiin sekä toisaalta siihen, millainen naisten rooli on kansainvälisessä meriliikenteessä ja satamissa ollut aina 1800-luvun alusta nykypäivään. Merellisistä naisista kertovan kokonaisuuden ovat tehneet Pirita Frigren (Turun yliopisto, Suomi), Julia Stryker

(University of Texas at Austin, USA), Alexandra Lee Yingst (University of Iceland, Islanti) ja Constantin Ardeleanu ("Dunarea de Jos" University of Galati, Romania)

Jokainen oppitunti on tehty helposti omaksuttavaksi ja sisältää erilaisia visuaalisia elementtejä, visailuja ja pelejä. Kurssiin voi tutustua ja sille voi rekisteröityä ilmaiseksi osoitteessa:
Women on the Move - Course - FUN MOOC (fun-mooc.fr)

Uutisia museotalta

Museovirasto tiedottaa: Pelastuskaivaukset Borstö 1 -hylyllä – useita esineitä nostettiin turvaan

Toukokuun 2023 aikana Museovirasto on tutkinut 1700-luvulla uponnutta Borstö 1 -hylyä yhdessä Meriarkeologisen seuran ja Länsi-Suomen merivartioston kanssa. Hylyltä on viime vuosina varastettu esineitä, joten niitä nostettiin nyt turvaan konservoitavaksi ja säilytettäväksi. Lisäksi tutkimukselle arvokkaalla hylyllä testataan uudenlaista valvontajärjestelmää.

Museovirasto vieraili Borstö 1 -hylyllä Suomen meriarkeologisen seuran kanssa 18.–21.5.2023. Sukelluksilla nostettiin esineitä kriittisimmistä paikoista, kuten luvattomasti avatusta merimiesarkusta. Esineet ovat nyt Museoviraston Kokoelma- ja konservointikeskuksessa, jossa ne tutkitaan, konservoidaan ja liitetään Suomen kansallismuseon kokoelmiin.

Merimiesarkusta nostettiin mm. kolme ehjää viinipulloa, yksi pienempi lasipullo (mahdollisesti lääkepullo), kengän lesti, liitupiippuja, tulitikkuja ja piikiviä (piipun sytyttämiseen), käsiaseen kuulia ja hauleja, kaksi puupurkkia, silmälasit ohuessa nahkakotelossa, viinipullon sirpaleita, yksi kolikko, nappeja sekä aterimen kahva, jossa on kaiverrus koristelu.

Kansihytistä ja sen alapuolisesta ruumasta nostettiin sisäkkäin olevat kupariastiat, kaksi kolmijalkapataa ja yksi puuastia. Perähytistä nostettiin kajoamisen seurauksena rikkoutunut fajanssikolpakko ja sen alla olleet puurasian osat. Perähytissä on nyt näkyvillä ainakin osittainen vainajan luuranko, eli vainaja nro 4, joka on ennen kajoamista ollut rakenteiden ja sedimentin alla piilossa.

Arvokas tutkimuskokonaisuus ja hautapaikka

Borstö 1 -hylky on todennäköisesti alkuperältään hollantilainen kauppa-alus. Hylky sijaitsee Bodössä, eteläisellä Saaristomerellä. Laiva upposi 1700-luvun puolivälin tienoilla vieden mukanaan myös miehistönsä. Borstö 1:tä luultiin pitkään St. Mikaeliksi, mutta Museoviraston erikoistutkija Riikka Alvikin väitöstutkimus on osoittanut käsityksen vääräksi.

Hylky löytyi jo 1950-luvulla, ja sen tutkimukset aloitettiin 1960-luvun alussa. Hylky oli löytyessään lähes täydellinen. Hyvin säilynyt, vaikkakin ajan saatossa haurastunut hylky on ainutlaatuinen löytökokonaisuus, joka sisältää laivan arkiesineistön ja lastin. Se on myös ainakin neljän ihmisen ja pienen koiran viimeinen leposija, jota tulee sellaisena kunnioittaa.

Hylkyyn kajonneet henkilöt ovat rikkoneet hyllyn rakenteita, ja sieltä on varastettu esineitä. Kajoamista on havaittu vuosina 2020, 2021, 2022 kahteen otteeseen ja 2023, jolloin havaittiin, että perähytissä osin mudan peittämä fajanssiastia oli sirpaleina. Esineiden mukana katoaa myös niiden sisältämä tieto, mikä heikentää hyllyn tutkimusarvoa. Borstö 1 -hylky on ainutlaatuinen kokonaisuus, joka edustaa 1700-luvun kauppamerenkulkua. Henkilökohtaiset ja laivan varusteet kertovat elämästä laivalla. Merimiesarkun rikkominen ja esineiden varastaminen on tuhonnut myös mahdollisuuden tutkia

yhden laivalla olleen ihmisen jäämistöä, jonka kautta olisi voitu luoda henkilökuva.

Vaikka hyllyssä on järjestetty kaivauksia 1960-luvulta saakka, tutkimukset ovat edelleen kesken. Viime vuosina Suomen meriarkeologinen seura on dokumentoinut hylkyä vapaaehtoistyönä. Tällä on ollut suuri merkitys hyllyssä tapahtuneiden muutosten havaitsemiselle ja hyllyn tutkimusten edistämiseksi. Nyt Meriarkeologinen seura tekee Borstö 1:n hyllystä uutta 3D-mallia. Vuonna tehty 2018 malli ei enää päde, koska kajoaminen on muuttanut hylkyä niin paljon.

Hylkyjen valvontaa pyritään tehostamaan

Borstö 1:n hyllyllä on ollut muinaismuistolakiin perustuva suoja-alue 1999 lähtien. Suoja-alueella ei saa sukeltaa eikä ankkuroitua ilman Museoviraston myöntämää lupaa. Suoja-alueiden avulla pyritään turvaamaan eri-ikäisten ja erityyppisten tutkimukselle merkittävien kohteiden säilymistä siten, että ne kuvastavat Itämeren merellisen historian vaiheita monipuolisesti. Suoja-alueen rajojen vahvistaminen korostaa hyllyn merkittävyyttä ja auttaa tiedostamaan hyllyn suojelutarpeen myös kalastamisen ja vesirakentamisen yhteydessä. Suoja-alue on vahvistettu kuudelle hyllylle, viimeisimpänä Hästö Busön hyllylle 13.12.2022.

Hylkyvalvonta kuuluu Rajavartiolaitoksen lakisääteisiin tehtäviin, ja laitos on merellä jatkuvasti liikkuva viranomaisen. Hylkyjen suoja-alueita valvoo Rajavartiolaitos, Suomenlahdella Suomenlahden merivartiosto ja Saaristomerellä ja Pohjanlahdella Länsi-Suomen merivartiosto. Yhteistyötä on tehty 1970-luvun alusta asti. Merkittävien muinaisjäännöskohteiden valvontaa on tarvetta tehostaa, ja Borstö-sukellusleirillä uudenlaista valvontajärjestelmää testattiin ensimmäisen kerran.

”Rajavartioston kanssa tehtävä yhteistyö on todella merkityksellistä hylkyjen suojelun ja niiden kunnon seurannan kannalta,” kertoo Riikka Alvik.

Yhteistyötä Merivartioston kanssa

Museoviraston meriarkeologit vierailivat Borstö 1:llä myös Länsi-Suomen merivartioston kanssa 24.–30.4.2023. Museovirasto esitteli kohdetta Merivartiostolle valvonnan tehostamiseksi. Yhdessä käytiin läpi alueita, joista esineitä on anastettu, sekä kohdat, joissa sijaitsee vainaja ja muita herkkiä löytöjä. Merivartioston sukeltajat kävivät myös hyllyllä orientoitumassa, jotta vastaisuudessa kohteelle on helpompi mennä.

”On tosi hienoa, että olemme tiivistäneet yhteistyötä ja olemme voineet olla mukana aluksilla. Tänä vuonna on tarkastettu Suomenlahden merivartioston kanssa Huys te Warmelo Porvoon edustalla ja nyt Borstö 1 Länsi-Suomen merivartioston kanssa,” iloitsee Alvik.

Merivartiosto testasi Börstö 1 -hyllyllä ROVia (remotely operated vehicle) ja lowlight-kameraa. ROVilla saadaan nykyään erittäin hyvää kuvaa. Lowlight-kameralla taas voidaan kuvata vähässäkin valossa.

Veden alla tutkiminen on hidasta ja vaikeaa, koska näkyvyys on usein huono. Sukellusaika on muutenkin aina rajallista. Usein hyvin säilyneet hylt ovat myös syvällä. Meriarkeologi ei juuri koskaan näe tutkimuskohdettaan kokonaisuudessaan, mutta nykyisin korkealaatuiset kuvat ja mallinnukset auttavat tutkimuksessa.

Tarmon ja Kemin opastukset sisältyvät alusten pääsymaksuun 8 €/Museokortti tai Kaikukortti, alle 18-vuotiaat maksutta. Telkälle ei järjestetä opastuksia, mutta aluksella on opas paikalla. Telkälle on vapaa pääsy.

Yleisöopastukset Pako Pompejista -näyttelyssä

Ti-su 27.6.-13.8.2023 klo 12-12.30

Kaupunki, joka kukoisti ja kuoli. Opastuksella astutaan lähes 2000 vuotta ajassa taaksepäin ja perehdytään tulivuori Vesuviuksen purkauessa tuhoutuneen Pompejin tarinaan. Opastus alkaa vaihtuvien näyttelyiden käytävältä

Pako Pompejista -opastukset sisältyvät Vellamon pääsymaksuun 14 €/9 €/Museokortti tai Kaikukortti, alle 18-vuotiaat maksutta.

Lisätietoja näyttelyistä, pääsymaksuista ja tapahtumista löydät osoitteesta: <https://www.merikeskusvellamo.fi>

Forum Marinumin alueella regatta-tapahtuma heinäkuussa

Regatta rantautuu merikeskuksen alueelle 19.-23.7.2023!

Swan European Regatta järjestetään joka toinen vuosi, ja Turkuun Swan-purjeveneet saapuvat jo viidettä kertaa. Paikalle odotetaan kymmeniä venekuntia sekä runsaasti yleisöä. Itse purjehduskilpailua voi seurata myös kuivalta maalta Forum Marinumin tapahtuma-alueen suurelta näytöltä.

Kauniiden purjeveneiden ihastelun lisäksi regatta tuo jokirantaan Forum Marinumin alueelle myös laadukasta musiikkia, taidetta ja ruokakulttuuria yhdistävän yleisötapahtuman. Tapahtuman herkullisesta ruokatarjonnasta vastaavat Yum Bao, Bentä sekä ravintola Nomad. Musiikkiesitykset alkavat jo iltapäivällä veneiden

kiinnittyessä, ja jokirannassa viihdytään hyvän ruoan ja juoman parissa myöhään iltaan asti!

Forum Marinumin pihalle rakentuvan Unelmaparkki- taideteoksen kauniit riippumatot kutsuvat kävijöitä tunnelmoimaan ja rauhoittumaan yleisöohjelman lomassa. Rohkeimmat pääsevät myös kokeilemaan kiipeilytaitojaan Suomen Joutsenen takilassa.

Sunnuntaina Forum Marinumin alue täyttyy lapsille suunnatusta ohjelmasta, jonka parissa viihtyy koko perhe. Lapsille on luvassa mm. Musiikkia, sirkusta ja kaarnavenetyöpaja, jossa lapset voivat askarrella oman kaarnaveneensä ammattitaitoisen opettajan ohjauksessa ja laskea valmiin veneen vesille Aurajokeen.

Tervetuloa nauttimaan kesän hienoimmasta purjehdustapahtumasta! Tarkemman ohjelman voit lukea osoitteesta:

<https://www.forum-marinum.fi/fi/swan-european-regatta-2023/>

Tapahtuman järjestäjinä toimivat:

Forum Marinum, Nautor Swan, Turun Pursiseura, Turun kaupunki ja Sunborn Events

Valokuvanäyttely Suomenlinnassa

5.4 auennut Tervan tuoksu ja vasaroiden kalke: valokuvia perinnelaivojen korjaustöistä Viaporin telakalla- näyttely esittelee perinnelaivojen korjaustyötä Suomenlinnassa. 1750-luvulla Suomenlinnaan rakennettu Viaporin telakka on Suomen ja Euroopan vanhin toiminnassa oleva kuivatelakka. Nykyään telakalla kunnostetaan perinteisiä purjelaivoja Viaporin telakka -yhdistyksen voimin. Laivat palaavat purjehduskaudelta syksyllä ja korjaustyöt tehdään talven aikana kuivatelakan altaan pohjalla.

Valokuvaaja Björn Elmgren on seurannut perinnelaivojen korjaustöitä ja Viaporin telakan toimintaa vuodesta 2018 lähtien. Tämä valokuvanäyttely avartaa perinnelaivojen historiaa ja korjaustöiden vaiheita valokuvien avulla. Elmgrenin valokuvat ovat kuvattu mustavalkofilmille. Esillä on myös perinnetyökaluja, joita edelleen käytetään laivojen kunnostuksessa.

Näyttely on avoinna Suomenlinna-museon aukioloaikoina 10.9.2023 asti. Lisätietoja Suomenlinna-museon toiminnasta löytyy osoitteesta <https://www.suomenlinna.fi/kavijalle/museot/suomenlinna-museo/>

Tykkisluuppi Diana purjehtii jälleen

Tervetuloa tervantuoksukselle purjehdukselle! Purjehduksella nähdään merellinen Helsinki ja Suomenlinnan linnoitussaaret uudesta näkökulmasta. Matkaa johtaa itse kuuluisa Amiraali af Chapman, Saaristolaivaston alusten suunnittelija. Matkan aikana osallistujat pääsevät halutessaan avustamaan miehistöä aluksen purjeiden nostossa ja laskussa. Tykkisluuppi rakennettiin Suomenlinnassa 2010-luvun alussa ja se perustuu laiva-arkkitehti Amiraali Fredrik Henrik af Chapmanin laatimiin piirustuksiin ja Ruotsin laivaston piirustuskonttorin vanhoihin asiakirjoihin.

Yleisöpurjehduksia järjestetään ajalla 28.6.-5.8.2023:

Keskiviikkoisin kello 13.00, 15.30 ja 17.45

Torstaisin kello 13.00 ja 15.30

Perjantaisin kello 13.00 ja 15.30

Lauantaisin kello 13.00, 15.30 ja 17.45 sekä elokuussa lauantaisin 12.8, 19.8 ja 26.8.2023 kello 13.00, 15.30 ja 17.45

Hyvä tietää:

Purjehduksen hinnat ovat: aikuinen 30 €, lapsi 3-15 vuotta 15 €, lapsi 0-2 vuotta 8 €.

Kaikki purjehdukset lähtevät Suomenlinnan Tykistölahden laiturista, mutta niiden päättymispaikoissa on eroja. Diana on avovene, joten säänmukainen varustus on tärkeä.

Lisätietoja purjehdusaikataulusta ja ilmoittautumisista löytyy osoitteesta:

<https://www.suomenlinna.fi/tapahtumat/829/tykkisluuppi-dianan-yleisopurjehdukset/>

Tiedottajan terveiset

Arvoisat jäsenet,
kuten jo kenties tiedätte SMHY yrittää vähentää paperisten tiedotteiden määrää. Mikäli käytössänne on sähköposti-osoite ja haluatte jäsentiedotteenne sähköisenä, olkaa yhteydessä jäsensihteerimme osoitteessa jäsenet@smhy.fi
Kehitysehdotuksia tiedotteen suhteen otetaan edelleen vastaan osoitteessa tiedotus@smhy.fi Tiedotteen uusi ulkoasu on väliaikainen.

Merellisin kesäterveisin,
Anni Shepherd, SMHY:n tiedottaja

SUOMEN MERIHISTORIALLINEN YHDISTYS RY
SJÖHISTORISKA FÖRENINGEN I FINLAND RF
PL 134, 00171 HELSINKI
www.suomenmerihistoriallinenyhdistys.fi